

Aan een jongeren tijdgenoot.

No. 11.

Amice,

Je kent dr J. Eykman waarschijnlijk beter dan ik. Als „Intellectueel” heb je natuurlijk destijds — 't is al weer ruim 6 jaar geleden, en we zaten midden in den strijd over Barth — kennis genomen van het bij Bosch & Keuning te Baarn verschenen boek: „De Openbaring der Verborgenheid”. Het werk, ik hoef je geheugen niet op te frischen, wou op populaire, en serieuze manier laten zien, wat de dialektische theologie van Barth zoo al te beteekenen had „voor alle terreinen des levens”... als ik dezen kuyperiaanschen term in deze omgeving plaatsen mag.

In de voorrede werd al dadelijk van die theologie hoog opgegeven, en werd herinnerd aan het bekende artikel van dr Miskotte, gansch vurig, en ook gansch barthiaan, waarin deze zoowel dr Colijn als onze redacteur ik weet al niet meer van hoe groote neocalvinistische dwaasheid beschuldigde, wyl zij in een tweetal artikelen, beide onder het motto: „Jezus Christus en het Menschenleven”, het hadden „gewaagd”, Christus, den gekruisigde, maar daarna verhoogden en nooit meer te kruisigen Heer, rechtstreeks te betrekken op politieke en culturele gebieden. Of liever, want onze Heiland laat Zich door ons nergens op betrekken, ze hadden betoogd, dat Christus, de Heer, als Handhaver Gods in deze wereld, rechtstreeks betrokken was, en nu ook Zijn leerlingen betrok, in het politieke, het sociale, het culturele leven. Dr Miskotte kon van die hoogmoedigheid van Colijn—Schilder maar niet bekomen, schier. Daaraan indachtig, wilden nu de opstellers van bijdragen aan „De Openbaring der Verborgenheid” aantoonen, dat wat Barth en de zijnen ondernomen hebben, wis en zeker géén „studeerkamer-revolutie” was. Alsof dat gezegd was! Hoe vaak was niet ook in ons blad verzekerd, dat Barth consequentjes van omverwerping over heel de linie van het volle menschenleven meebracht?

Om nu op dr J. Eykman terug te komen, deze besloot het boek met een opstel over „Christelijk Jeugdwerk”. Dat stuk heb jij allicht gelezen, zou je niet voor het „jeugdwerk” hevig geïnteresseerd zijn? Vlak vóór dr Eykman aan het woord kwam, had in het boek ds Buskes, van het „Hersteld Verband” nog ferm de miskottiaansche trom geroerd. O, die neo-calvinist Colijn! In het boek „Jezus Christus en het Menschenleven” hadden de „neocalvinisten” (!) „hun beschouwing over de nationale goederen” gegeven. En Colijn had „durven” (!) schrijven: dat „in den modernen tijd ook de gewone burger met zijn stembiljet in de hand een instrument is, waarvan de Christus-Koning Zich bedient. Wel te verstaan: bedient ter voltooiing van Zijn koninkrijk”. Daar moest ds Buskes (want barthianisme en pletisme raken elkaar) niets van hebben. Hoe kon Colijn nu het oneindige verschil in kwaliteit tusschen de nationale goederen en de goederen van het Koninkrijk der hemelen uit het oog verliezen? De Barthianen waren beter onderricht. Hun onderricht was dit: met die nationale goederen sta je op de aarde, de doodgewone aardse aarde. Maar het Koninkrijk der hemelen maakt ons daarvan los. „Het Evangelie van het kruis maakt den mensch los uit den nationalen samenhang”. „In elke nationale beweging blijft een christen een vreemdeling.” In jouw jeugdwerk, en in dat waaraan je zuster, je meisje, meewerkt, werd altijd geleerd, ja zelfs vóórgesteld, dat je alleen in je menselijke verbanden kon worden aangesproken door God, veranderd, vernieuwd, bekeerd. Want je bent nu eenmaal in die verbanden, zoo leerde Calvijn—de Cock—Groen—Fabius—Kuyper. En als God je hebben wil, God of de duivel, dan zoeken en de Heere God, en de duivel, je op, zooals je bent, en dáár, waar je bent: op aarde, in je verbanden, die God Zelf trouwens heeft gemaakt. Maar neen, — hier luidde het anders:

*Ernstig en eenzaam staat
Tusschen de hollen van
Hemel en aarde de man
Die Gods woorden verstaat.....*

Het dos moi pou stoo, het archimedisch steun- en standpunt, dat nog nooit gevonden was buiten de aarde, voor een levend mensch, werd nu geplaatst buiten alle verbanden („eenzaam”), en geprojecteerd „tusschen de hollen van hemel en aarde”. Daarna is wel óók die poët weer een kopje koffie gaan drinken in de huiskamer, bij moeder de vrouw, maar het papier van zijn studeerkamer, straks van Bosch & Keuning, bleef geduldig. Ik hoef voor jou dat alles niet diep op te halen, je weet het nog wel. Bestrijden hoef ik het in dit briefje óók niet; ons blad heeft het zoo vaak gedaan. En het heeft voorspeld, dat dat alles zou uitloopen op een (trouwens rondweg in uitzicht gestelde) onderrijning van onze nationale goederen. En van deze niet alleen. Na de amsterdamsche synode heeft onze redacteur een brochure er aan gewijd „Geen Duimbreed”. Hij liet daarin zien, hoe onder invloed van die barthiaansche theorieën de ééne adept der „christelijke politiek” en der „christelijk-sociale actie”, en zoo voort, was terecht gekomen in de C.D.U., o zoo'n democratisch instituut, waar je tegenwoordig niet veel meer van hoort, sedert de democratie onder Rost van Tonningen en Woudenberg tot een Frilingsgerwachen is opgeroepen met stentorstem, en de ander in de N.S.B., die precies den anderen kant uit wou. En terwijl die twee met elkaar slaags raken, staat de christelijke „pelgrim” van Bosch & Keuning's verzamelwerk

misschien wel „ernstig”, maar zéker niet „eenzaam”, en nóg zekerder niet christelijk-gemeenzaam, niet zoozeer

*Tusschen de hollen van
hemel en aarde,
die man.....*

als wel tusschen Rost van Tonningen en Buskes, of ook Van Houten.

En intusschen lees ik nog eens over, wat dr Eykman schreef en schrijft. Hij schreef, in de uitgave Bosch & Keuning,

dat Barth's lidmaatschap van de S.D.A.P. goeddeels „geschiedde” onder het motto: daar gebeurt tenminste iets, es geschicht da wenigstens etwas;... dat hij óók uitriep (de S.D.A.P.-er): in Gods naam geen menschenwerk, de Geest Gods moet het doen (n.l. het maken van een leiding, waarlangs het licht zijn gloed kan verspreiden)...

dat, „zoodra er sprake is van den scheppenden Geest Gods iedere collecta voor het Koninkrijk Gods en zijn uitbreiding in fette nonsens, erger nog, heiligschennis wordt en dat ieder gebed voor den bloei van Zijn Koninkrijk Gods lastering wordt, zoodra daarmede feitelijk bedoeld wordt de bloei van de Zondagsschool-vereening, de School met den Bijbel of de Jongelingsvereening, hoezeer ook aan den Heer en aan 's Heeren naam verbonden”...

dat het woord gehoorzaamheid alle coöperatie met den Oprachtgever (God) afwijst, en dat we altijd maar weer als Abraham zijn, die naar een land moest, dat hij niet kende...

en dat het — nota bene — bij de bespreking van „christelijk jeugdwerk” niet noodig was in te gaan o.m. op deze vragen: „wie hier werkelijk de naaste van de vragende jeugd is; zijn dat de Onders, is dat de School, of beide, is het de Kerk, of is het de Gemeenschap of is het de Staat”???

Dit schreef dr Eykman.

Maar wat schrijft hij nu? In de concentratieperiode?

Ach, ook dr Eykman is het te bar geworden in ons oude Nederland. De storm heeft gewoed; en sedert zijn bij getallen windkanalen aangelegd, waaruit één bepaalde wind over alle velden heengeblazen wordt, kunstmatig. Dat is ook dr Eykman te machtig geworden. Hij heeft een brochure geschreven, onder den titel: „Wij bouwen verder, MAAR OP WELKEN GRONDSLAG?”

Amice, ik zal over die brochure geen critiekje hier neerpennen. Er staat, vooral aan 't slot, heel veel in, dat reeds eerder door ons blad geschreven is. Geen woord kwaad daarvan. Maar ik wilde jou dit ééne vragen: begrijp jij nou, waar Miskotte gebleven is, met zijn uitval tegen Colijn en Schilder? En waar Barth blijven moet? En Hailjema? En die knappe broeder, die daar

*ernstig en eenzaam staat
tusschen de hollen
van hemel en aarde, die man.....?*

Dr Eykman wil bouwen in den stijl van 1 Cor. 3: 11! Niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.

Is dan toch, o barthianen, Christus een fundament in dien bouw, die in discussie is tusschen nationaal-socialisten en marxisten, antirevolutionairen, christelijk-historischen, C.D.U.'ers en communisten? Is hij dan toch een fundament van een gebouw, dat in de aarde en den tijd is verankerd, en in de verbanden van gezin, staat, maatschappij, en zoo voort? Niet maar een fundament, dat in een andere „wereld” met andere „dimensies” staat dan het gebouw, waaraan thans de wederopbouw-diensten ondersteid worden te werken, neen, maar een fundament, dat binnen dat historisch-aardsche bouwwerk een heuschen opwaartschen druk kan geven, en dragen kan?

Ik wil je wel eerlijk verklappen, dat ik éven gedacht heb: fijn, alvast één barthiaan bekeerd van het barthianisme. Ik zeg dat, nu ik woord voor woord gelezen heb, niet meer. Goede verstaanders hooren nóg de klanken van het barthianisme in wat dr Eykman schrijft. In de manier, waarop hij bepaalde dingen uitdrukt. En andere verzwijgt. Dit geeft dan ook zijn brochure iets onduidelijks. Het angelpunt zit hier, dat hij, op den tweesprong van het betoog gekomen, verklaart: dat „bijbelsch bouwen” beteekent: „goed Nederlands (ch) bouwen”. Het zwaartepunt ligt hier natuurlijk niet in Nederlandsch; want terecht wordt óók opgemerkt, dat „wij in Nederland, evenmin als in welk land ook, op het eenig mogelijk fundament, Jezus Christus, kunnen bouwen, wanneer wij dat zouden willen doen hand in hand met Judas of met den grooten „aanspinner” (!) Petrus of met hen, die in het hoofd hebben een of andere rassenvroomheid, rasserverheerlijking of een andere mensch- of staatsvergoddelijking”, „Goed-nederlandsch”, staat dus naast goed-duitsch, goed-engelsch, goed-russisch, etc. De nadruk zal dan ook wel vallen op „goed”: „g ó e d - Nederlandsch”.

Maar nu één van beide:

dr Eykman bedoelt, dat in Nederland christelijke tradities liggen, en dat we die niet moeten verloochenen (dan kunnen we dus met zijn brochures onder de Heidenen en Mohammedanen niets beginnen, evenmin als de heer Mussert, die de christelijke kerk beschermen wil, maar dan alleen in de binnen Europa gelegen deelen van het rijk),

óf:

hij bedoelt, dat het Woord des Heeren moet

wil men: gebrek aan evenwicht tusschen de beheerschende factoren van algemeene en bijzondere genade.

Het is hierom, dat we meenden uitdrukkelijk te moeten vaststellen: voor wat de beginselen der staatkunde betreft heeft de politicus wel ter dege met de kerk en haar leer te maken. Niet insover die politicus ev. een „Christelijke persoonlijkheid” is, die daarnaast ook ingeschreven staat bij een of andere kerk. Neen, maar omdat de belijdenis, een zaak der kerk, ook den beoefenaar der staatkunde bindt; omdat de kerk als roeping heeft ontvangen van den Heere de gemeente op het hart te binden wat de Schrift zegt over de wederzijdsche verplichtingen van overheid en volk.

Echter mag de kerk geen stap verder gaan dan verplichte bemoeienis met de beginselen haar voorschrijft. Ook zal haar arbeid hierin zich van politieke bezigheid onderscheiden, dat zij, uitgaande van het Woord Gods, de lichtstralen tracht op te vangen, die daaruit op heel het menschelek leven worden geworpen; terwijl de politicus als centrum van belangstelling en studie gekozen heeft de staatkunde, waarvoor de Schrift hem (niet de eenige) lichtbron is. Het is dus volstrekt niet ondenkbaar, dat de kerk geroepen wordt haar waarschuwend woord te doen uitgaan tegen de beginselen van bepaalde staatkundige partijen, die op de gemeente verleiden invloed uitoefenen. Doch ook dan is het niet haar taak in de prediking politieke vertoogen in te lassen, waarbij partijprogramma's worden geanalyseerd en tot middelpunt van bespreking verheven. Zij bepaalt zich tot aanwijzen van wat in zulke beginselen de Schrift weerspreekt.

Er is ook een staatsorde denkbaar, die het partijwezen opheft. Zulke een staatsorde is revolutionair, vermoedelijk ook naar het oordeel van wie haar in het leven riepen. Niet één staatsvorm, is dikwijls van antirevolutionaire zijde verzekerd, moet voor den Christen onaanvaardbaar heeten. Mits die stelling goed wordt uitgelegd, willen we haar gaarne onderschrijven. Niettemin is wel onaanvaardbaar iedere vorm van staatsbestuur, die uitdrukking geeft aan revolutionaire beginselen, b.v. die der staatssovereiniteit. Nu zal de kerk in een aldus geregeerd land, ook zonder die staatsorde op zichzelf aan een kritisch onderzoek te onderwerpen, toch zóó spreken, dat het onnatuurlijke van zoo een staatsbestel in het oog springt en dat de roeping van ieder staatsburger om, ongeacht de politieke situatie, Gods Woord in zijn beteekenis voor het politieke leven te hooren en verbreiden duidelijk wordt verstaan.

Behalve dat zij zelf in de Woordbediening grondbeginselen voor het staatkundig leven in het licht stelt, heeft de kerk dus bij haar leden het besef te sterken van hun roeping om de door hen beleden beginselen in het publieke leven uit te dragen, zoo mogelijk tot heerschappij te brengen, met de wapenen van den geest. Evenzeer een taak van Godswege als die der kerk! Volkomen terecht sprak Groen van Prinsterer over „de heiligheid der taak” waaraan hij zijn leven had gewijd. Die opdracht Gods aan den staatsburger wordt door geen politieke omstandigheden weggenomen. De Christen heeft het niet aan zijn believen staan, of hij zich al of niet met politieke bemoeien wil. De opdracht blijft, ondanks veel verschil in individueele roeping, al naar gelang van aanleg en levensweg. Al zou er een staatsvorm komen (b.v. een communistische), die de publieke verantwoordelijkheid van den individu tot een minimum poogde te herleiden, dan nog werd die roeping niet ingetrokken. En werden politieke vergaderingen onmogelijk gemaakt en politieke geschriften verboden, dan zouden de Christusbelijders andere wegen moeten zoeken ter bereiking van het groote doel: het doen kennen van Gods ordnantien op staatkundig terrein. Ook dit heeft de kerk uit te spreken. Zonder reserve, zonder vrees; moet het zijn, met die „terrible vrijmoedigheid”, welke Groen door Thorbecke werd verweten.

Het kan wel eens moeilijk zijn voor haar dienaren uit te maken waar de grenzen van hun arbeid in dezen liggen. Zooveel is wel zeker, dat bron en rechtsgrond van het gezag; taak en bevoegdheidsgrenzen der overheid; de verplichting onze kinderen op te voeden naar de wetten van het Verbond; de verhouding van standen en klassen, om alleen maar deze onderwerpen te noemen, aan de orde zullen komen. En dan dient het te geschieden in zulk een geest als overeenkomt met de soevereiniteit der kerk op eigen territorium.

Een andere taak voegt zich hierbij: die der oefening van tucht. Over bepaalde politieke leeringen hebben onze kerken zich uitgesproken als strijdig met haar beginsel. Uitspraken als deze houden voor een kerk de verplichting in zulke leden, die met bewustheid en inzicht die politieke beginselen propageeren, ten slotte onder haar censuur te stellen. Nu is het denkbaar, dat de aanhangers dier beginselen den staatkundigen wind mee krijgen. Dit mag evenwel niet de geringste verandering brengen in houding en gedragslijn der kerk. We zien het volstrekt niet gebeuren, maar stel, dat een beweging als der N.S.B. zekere staatkundige voordeelen buit maakte, wat gaat dit de kerk aan? Zij rekent in haar oordeelen met eigen normen; geen feiten bepalen haar geloof dan de feiten des heils. Van deze haar zelfstandigheid kan ze zonder verloochening van haar eenigen wetgever, Christus, niet het geringste prijs geven. Ook zal ze dit niet doen, zoolang ze zich bewust blijft, dat haar geloof de wereld overwint.

K.

D.

vergund
P.-kantoor.
orlichting,
instituten
it dr v. d.

geten niet,
al dadelijk
n van het
r. d. Vaart
ur van het
ijke, maar
blad heeft
etrokkenen
onderling

r. d. Vaart
ze private
thans geen
r. d. Vaart
ijzend ant-
K. S.

in onder-
het hoofd-
aanvaarde
gne, opge-
door dezen
„De Tele-
sch orgaan
en van een
capitulatie
r thee ge-
na een in
de wapenen.
„Telegraaf”
d heeft. Dr
nag twijfel
van den
roken, zou-
len, als hij
erview met
eekerd was
e orgaan
ebracht op
sche tranen
Heeft dr
gedaan, dan
Heeft hij
rgeefs, dan
ontje lager
K. S.

Kuyper ons
arlijk niet,
ijk gegeven
herinneren,
en overheid
ialis niet
er overheid
idelijk, dat
at berekend
met theolo-
k te hebben
lle van ons
andere be-

vast staat,
erking van
en volk (en
yverschatten
or alle ge-
snijden, het
Geestdrift
racht, ver-
ods genadi-
spankracht,
zijn giganti-
n traagheid
llen. Mocht
dan zal dit
erdaad ging
gen clerica-
in en besef
wel eens te
de gemeene
ze voor een
a die andere
rsonen niet
leen in hun
antiën. Zeer
ook critiek
art. III uit
Maar daan-
a met groote
zen op haar
Schrift. Het
volhield, dat
ad opgelegd
egd. Al heel
ogh in een
verhouding
venmin juist
constructie
esignaleerd,